

Ljubljana, 4./V. 1922. — II./18.

Emil D. Stefanović
lastnik in odgovorni urednik.

1. maj v Sloveniji.

Prvi maj se je letos po dveh letih praznoval v Sloveniji v znamenju enotnega nastopa vsega razredno zavednega proletariata. L. 1920 je klerikalna strahovlada, potem ko je dala na Zaloški cesti pobiti mirne, neoborožene delavce, ki so hoteli manifestirati za kosček kruha, prepovedala tudi praznovanje prvega maja, svetovnega proletarskega praznika. L. 1921 je jugoslovanska buržuazija, misleč, da jo morejo le skrajna teroristična sredstva rešiti pogina, zalučala delavstvu v obraz obznano in z njo prepovedala vsako razr. manifestacijo proletarske misli. Vendar je proletariati, v skromni obliki sicer, navzlic nastopu policije, potom svojih poslancev na javnih, od policije dovoljenih shodih socialnih demokratov povedal svojo čisto besedo na dan prvega maja. Kmalu po tem se je buržuazija z vso brutalnostjo vrgla na proletariati, protiustavno istarila njegove poslance iz parlamenta, pognala velikansko procesijo delavnega ljudstva skozi svoje srednjeveške ječe in skušala z batinami, inkvizicijo, preganjanjem iz kraja v kraj in s podkupljanjem ubiti odporno moč proletariata in vreči ga v najhujšo materialno in moralno bedo. Posrečilo se ji je vreči ga v skrajno pomanjkanje, lakoto in trpljenje, zlomila ga ni. Izdajalcev se je našlo med proletariatom le pičlo število, razredno zavedna masa pa je pod udarci reakcije le še narastla.

V najtežjih časih so se pojavile »Delavske Novice« in dve neodvisni razredni strokovni organizaciji. Njihov cilj je bil združevati trpeče množice proletariata Slovenije na podlagi razredne zavednosti in razrednega boja. Nikdar naše gibanje ni bilo sektaško, ozkosrčno, ampak je imelo za cilj le enoten nastop delavnega ljudstva in njegovo razredno korist. To svojo misijo v politiki proletariata smo navzlic ogromnim težavam vodili dosledno dalje in na tej podlagi je prišlo tudi do enotnega praznovanja prvega maja v Sloveniji. Razredno-zavedno delavstvo je dobro razumelo pomen skupnega praznovanja proletarskega praznika in se je čvrsto držalo discipline. Tudi njegovi govorniki so ostali zvesti dani besedi, da naj ostane na 1. maj odstranjen pretekli boj med delavstvom; globoko pa je obžalovali, da ni »Social. partija Jugoslavije« naročila vsem svojim govornikom, da se morajo lojalno držati dane besede in prihraniti napade na razredno-zavedno delavstvo za kak drugi dan, ne pa na prvi maj. V mislih imamo namreč nastop socialističnega poslanca Etbina Kristana v Ljubljani.

V Ljubljani.

V Ljubljani se je praznoval prvi maj prav svečano.

Ob osmi uri zjutraj so se zbirale posamezne skupine delavstva na določenih mestih v raznih okrajih, odkoder so potem z rdečimi zastavami odkorakale pred »Mestni dom«, kjer se je vršil javen shod pred večtisočglavo množico.

Ko je sklicatelj otvoril shod, je po sporazumu pozval predsednika s. Pečnika in podpredsednika s. Baznika, da zavzameta svoja mesta.

Prvi je govoril v imenu neodvisnega delavstva sodrug Makuc:

Razvil je zgodovino proletarskega praznika, opomnil, v kakih težkih časih praznuje proletariati Slovenije svoj največjejši prvi maj, med tem (ko je ta dan v Italiji, Nemčiji, Avstriji uveljavljen kot splošni državni praznik). Naglašal sklep skupnega zborovanja izvrševalnih odborov vseh treh internacional v Berlinu, da naj delavstvo vseh struj, ki stoji na razrednem stališču enotno in skupno proslavi prvi maj in s tem manifestira pripravljajočo se enotno fronto svetovnega proletariata proti vse silovitejši reakciji mednarodnega kapitalizma. Velikanska gospodarska kriza, razbitost proletariata, vse večja brezposelnost, revščina, lakota, draginja, pomanjkanje, zniževanje plač, politična reakcija, beli teror, vse to sili proletariati k ustvaritvi enotne fronte za enotno akcijo obrambe. Tako je v svetu. Še hujše v Jugoslaviji. 59 delavskih zastopnikov je bilo vrženih iz parlamenta, ker so bili baje osumljeni kot sokrivi atentata, na Vidov dan. Na isti podlagi je bil proglašen zakon o zaščiti države, razpuščene so bile delavske organizacije in začelo se je preganjanje delavstva, kakor ga ne beležijo anali skoro nobene druge dežele. Konečno je prišlo do procesa. Izkazalo se je eklatantno, da niti en poslanec ni imel ničesar opraviti z atentatom, vendar zakona niso umaknili. Vidi se, koliko je pravice za delavstvo.

Neizmerno je trpljenje, v katerem se nahaja proletariati Slovenije, po političnih persekucijah, ki so še vedno na dnevnem redu, je udarila na nas draginja, a nihče se ne zmeni, da bi nam primerno zvišal plače. To je izrabljanje najhujše vrste, obenem pa to dejstvo kaže v pravi luči cilj in efekt zakona o zaščiti države.

Mi vemo vsemu pritisku na proletariati postaviti nasproti edino uspešno sredstvo: enoten nastop. V tem znamenju praznuje prvi maj. Naj živi enotna fronta proletariata proti enotni fronti izkoriščevalcev!

Gromoviti aplavz je večkrat prekinil govor s. Makuca in je sledil tudi njegovemu zaključku.

V imenu socialistov je nato govoril Etbina Kristan, ki je čisto pozabil, da se danes vrši skupni prvi maj in je mislil, da govori ozkemu krogu svojih pristajšev o zmotah komunistov, o svojem proroškem talentu, o naporu in baje uspešnem delu svojih tovarišev v parlamentu itd. Njegov govor, ki je izzval ostre medklince, je pregnal čez polovico zborovalcev. Žalostni utis, ki ga je naredil Kristan, je popravil s svojim nastopom mladi sodrug Štukelj, nakar se je razvil sprevod, ki je z rdečimi zastavami na čelu korakal po Mestnem in Starem trgu čez Šentjakovski most na Turjaški trg, kjer je zapelo pevsko društvo »Cankar«. Sprevod je na to šel na Bleiweisovo cesto in v Šelenburgovo ulico, kjer so pevcu zopet zapeli. Razhod je bil na Kongresnem trgu.

V sprevodu je bilo 30 tabel z napisi kot »Živela proletarska Rusija«, »Živela enotna fronta proletariata«, »Doli z zakonom o zaščiti države!« itd. Sprevod

se je vršil v popolnem redu in disciplini.

Popoldan je bil skupen izlet na Posavje.

Cel dan se je prodajala majska številka »Del. Novic« in rdeči znaki za ruske gladijoče.

Tu priobčujemo v kratkem potek majskih prstov v glavnih delavskih okrajih.

Trbovlje. Cele Trbovlje so bile v rdečih zastavah. Na tovarniškem dimniku je plapolala visoko zastava. Na žični železnici sta bila v sredini proge dva voza, vsa v zelenju in z rdečimi zastavicami. Po vseh rajonih so bili slavaloki, ki so nosili primerne napise. V rajonu Globovnik so rudarji napeli žico od hriba do hriba in obesili nanjo dolgo rdečo zastavo. V Vodah slavalok z napisom: Živio 1. maj. V Trbovljah slavalok: Živela mednarodna solidarnost. Pred Delavskim domom slavalok: Bratstvo. Enakost. Svoboda itd.

Ob 8. uri so se že zbirale množice, ki so korakale z zastavami iz revirjev, pred rudniško kazino. Ob 9. uri je bil odprt obhod s pozdravnimi govori ss. Kolšaka, (Zv. rud. del.) in Klenovška (Rud. Unija). Pred sprevodom so nesli tablo z napisom: Proletarci vseh dežel ujedinite se. V četverstopih so korakali najprvo otroci, potem častni kordon, zastave, častni kordon, delavska godba omladinske organizacije, pevski zbori »Zv. rud. del.« in »Svoboda«, odrasli delavci in delavke. Udeležencev je bilo 6500 do 7000. V sprevodu so nosili 9 tabel s parolami majske proslave. Na trgu pred trboveljsko cerkvijo se je sprevod ustavil in ob 10. uri se je začelo zborovanje. Predsedovala sta ss. Kolšak (Zv. rud. del.) in Klenovšek (Unija), zapisnikarja sta bila sodr. Čečova (Zv. rud. del.) in g. Les (NSS). Govorili so v smislu gori omenjenih zahtev sodr. Ivan Rafanelli (Zv. rud. del.) čez 1 uro, sodr. Podbevšek (Soc. Jug. Str.), g. Fakin (NSS), sodr. Manfredo (Zv. rud. del.) v imenu omladincev; resolucije je prečital sodr. Peterkovič (Zv. rud. del.). Ob pol 1 se je zborovanje zaključilo in sprevod se je vrnil pred rudarski kazino, kjer so govorili kratke poslovilne govore sodr. Peterkovič (Zv. rud. del.), sodr. Klenovšek (Unija) in gospod Šenlib (NSS). Godba je spremila zastave Zvez. rud. del. in Unije in udeleženci so se razšli. Od dveh do šestih je koncertirala del. godba pred gostilno Pravičič, od šestih do devetih pa v Delavskem domu in se zbiralo mesto vtopnine k koncertu prostovoljne darove za ruske gladijoče sodruge. Zvečer je priredila »Zveza rud. del.« v gostilni Pravičič koncert šramelinov. Prireditve so bile enotne, v največjem redu in disciplini. Ni bilo nobenih slučajev pijanosti.

Hrastnik. Ob 8. zjutraj sprevod z glazbo od konzuma do kolodvora. Tu sta govorila sodr. Bedenik (Zv. rud. del.) in Malovrh (SPJ). Obhoda se je udeležilo 800 delavcev. Ob 2 pop. shod, ki mu je predsedoval sodr. Bedenik (Zv. rud. del.). Govorili so sodr. Podbevšek (SPJ), sodr. Manfredo (Zv. rud. del.), za omladince in sodr. Peterkovič

Zv. rud. del.) v smislu zveznih zahtev in resolucij. Shoda se je udeležilo 350 do 400 sodrugov. Kraj ves v rdečih zastavah.

Zagorje. Cel kraj v slavalokih in rdečih praporjih. V mogočnem sprevodu je manifestiralo čez 2000 udeležencev svojo razredno zavest in mednarodno solidarnost. Na dobro obiskanem shodu sta poročala sodr. Kobler (Osr. društvo stavb. del.) in sodr. Tokan (SPJ) v smislu objavljenih parol in resolucij. Omladincu sodr. Šenerju ni bilo dano govoriti.

Rajhenburg. Obhoda ni bilo. Ob 9. uri shod v Senovem v gostilni Senica. Udeležencev 250 do 300. Otvoril je shod sodr. Drstvenšek (Zv. rud. del.) Predsedoval je sodr. Pajtlar (Zv. rud. del.), zapisnikar Kunej. Govorili so sodr. V. Vogrin (Zv. rud. del.), sodr. Jeran (SPJ) in gospod Marinček (Kršč. soc.), katerega je vladni zastopnik prekinil, ko je govoril o vojaštvu, sodr. Klinar (Zv. rud. del.) in Pribovšek (Zv. rud. del.). Sprejete so bile znane resolucije.

Krmelj. Obhoda in shoda se je udeležilo čez 350 delavcev. Predsedoval je sodr. Drobnič (Zv. rud. del.). Govoril je sodr. Močilnikar (Zv. rud. del.) za znane zahteve.

Suha Jama. Shod se je vršil že 30. aprila v Pivovarni v Laškem. Govorila sta sodr. Vogrin (Zv. rud. del.) in sodr. Zapušek. Sodr. Karšer (SPJ) ni prišel. Udeležba približno 150 delavcev.

Kočevje. Vršil se je obhod in zelo dobro obiskan shod. Predsedoval sodr. Češark (Zv. rud. del.). Govorila sta sodr. Hočevnar (Zv. rud. del.) in sodr. Uratnik (SPJ). Komisar Vidic, se je zopet odlikoval. Kakor je že na zadnjem shodu prekinil sodruga Peterkoviča, ker je zahteval le-ta, da se Wrangloveci odpravijo, je to pot prepovedal tablo z napisom: Zahtevamo priznanje Sovjetske Rusije in je prikinil sodr. Uratnika, koje protestiral proti tej prepovedi, ravno tako je prekinil sodr. Hočevnarja, ko je ta rekel, da se delavcem krati svoboda govora. Upamo, da bo g. komisar Vidic, čeprav je klerikalec, prišel še k Pribečeviču v ministrstvo na kako visoko mesto, čim prej, tem bolje za nas Kočevske delavce...

Jesenice. Slabo vreme je bilo krivo, da se je vršil obhod in shod šele proti večeru. Govorila sta tisočglavi množici, ki so nastopile z rdečimi prapori sodr. dr. Milan Lemež in sodr. Koren (SPJ). Resolucije so bile navdušeno sprejete. Jesenice so zopet pokazale, da so rdeče in rdeče bodo ostale.

Led je prebit. To je bil prvi korak k enotnem nastopu celokupnega razredno-zavednega proletariata v Sloveniji. Sodrugi, Vaša dolžnost je, da greste po tej poti naprej in zato agitirajte vsak v delavnici, v tovarni, v pisarni in v organizaciji, da se uresničijo zahteve, ki smo jih slavnostno izrekli letošnjega prvega maja. Čete so složno nastopile k zadnjem cilju — k uresnitvi socializma, k zmagi novega družabnega reda, ki ne bo več poznal ne izkoriščanih ne izkoriščevalcev!

Genova.

Borba med antanto in Rusijo v Genovi je boj med kapitalističnim svetom, katerega zastopa velika in mala antanta in med svetovnim proletariatom, katerega interese brani proletarska Rusija. To je prva konferenca, kjer nastopa drug proti drugemu kot enakovredna borca kapitalizem in proletarijat, kaiti dosedanjega pregovori so se vedno vršili med kapitalističnimi in imperialističnimi konkurenti. In radi tega se vodi v Genovi boj med antanto in Rusijo radi čisto novih vprašanj.

Stara izgnana ruska buržuazija podprta po antanti zahteva vzpostavitev starega kapitalističnega reda, vzpostavitev privatne lastnine in odpravo ekspropriacije inozemskih kapitalistov, kar bi pomenilo samomor proletarske Rusije.

Proletarska Rusija je posledica prvega navala svetovne revolucije, kateri načeljuje voditelji delovnega razreda, ki hočejo to veliko zemljo urediti na podlagi interesov delovnega naroda. V Rusiji je danes trajno socializirana velika industrija. Socializacija se je provedla hitreje in obsežneje kakor so to dovoljevale prilike in to je bila posledica tega, da so kapitalistične vlade

prisilile sovjetsko vlado, da je najprvo razorožila sebi sovražno rusko buržuazijo, ji odvzela vse materijalne dobrine, katere je v obrambi države držala v svojih rokah.

Odkar pa je proletarska Rusija odbila napad kapitalističnih držav, se je sovjetska vlada odrekla vsega, kar je bilo samo vojna potreba, a ni odgovarjalo predpogojem ruskega gospodarstva. Osvobodila pa je malo obrt in malo industrijo, ker je jasno, da se ta razsuta podjetja ne morejo v takem stanju socializirati.

Danes se vodi v glavnem oster boj, kdo bo zadržal veleindustrijo v svojih rokah. Sovjetska vlada stoji krepko na principu nacionalizacije, to se pravi veleindustrija mora pripadati državi, katero ima v svojih rokah proletarijat.

Zaradi tega se vodi boj ruske delegacije v Genovi, borba za one pridobitve, od katerih se vse dosedanje revolucije razlikujejo od ruske revolucije. To je boj odločitve, boj za obstoj proletarske Rusije.

Vprašanja priznanja dolgov in odškodnine za socializacijo so v tej gigantski borbi postranska.

Mednarodni pregled.

SHS in Rusija.

Gosp. zunanji minister kralj. SHS dr. Ninčič je izjavil, da stoji Mala Antanta v vprašanju priznanja Rusije popolnoma na strani — Francije. Nam ni povedal nič novega, novo je le to očitno priznanje Male Antante, da je vazal francoskega imperializma. Romuni, mi, Čehi, Senegalci, Arnauti, Marokanci itd. smo le deli francoske kolonijalne vojske, ki ima sveto nalogo braniti »domovino« francoskih kapitalistov — ki se imenuje mošnja ali mavha. Vprašanje je le kako dolgo bodo ti narodi voljni prenašati ta jarem, ki ga jim je nadel francoski imperializem s pomočjo raznih radikalnih, demokratičnih in samostojnih ministrov. Slovenski kmet in delavec ti plačaš milijarde za vojaštvo v denarju in nimaš svojih sinov in bratov doma. Zato ker to zahteva interes francoskih in — naših kapitalistov! — Za ruske gladijoče naša država še ni dala do sedaj niti vinarja. Če se ne šteje znanih besed našega poslanika v Parizu dr. Spalajkovića. Naj raje poginejo milijoni ruskega naroda predno bomo mi kaj dali »boljševikom« — za dar. — Naša vlada vzdržuje Wranglovske avanturiste in daje za njih letno 90 milijonov Din. (Po poročilu našega Zenevskega konzula Petrovića). — Sicer pa deklamirajo pri nas vodilni možje režima mogočni, bratski, slavjanski, pravoslavni Rusiji in mislijo na Rusijo carjev, velikih knezov, veleposestnikov, ki je bila in ki je — hvala Bogu — nikoli več tudi Pašić in Spalajković ne moreta obuditi k življenju. Ali nova Rusija bo znala ločiti, prijatelje in neprijatelje in tako smo — hvala našim dičnim diplomatom — skregani z Bolgari, Lahi, Nemci, Madjari in Albanci. Od vseh sosedov en edin narod, ki nam ni momentano odkrit sovražnik, so Romuni, ki so nas obrnili že dovolj v Banatu. Zato pa rastejo akcije, dične francosko-srbske banke...

Med Moskvo in Berlinom se uvede promet z letali. 10 letal bo oskrbovalo službo. —

Poljska drago plača svoje vazalstvo proti Franciji. Lojd Žorž je izjavil, da se bo razpravljalo v Genovi tudi o avtonomiji vzhodne Galicije. Poljaki se je branijo, ker je ta dežela popolnoma ukrajinska.

Ruske obmejne države nečejo več služiti francoskemu imperijalizmu. Po poročilu »Daily Mail«, so sklenile Estonska, Letška in Litavska med seboj gospodarsko pogodbo, ki je prilagojena rusko-nemški pogodbi. Poljska je izključena od sodelovanja.

Ruski dogovor z Vatikanom. Sklenila se je pogodba med sovjetsko vlado in Vatikanom, kjer se dovoljuje katoliškemu redovom, posebno takim, ki bi delovali na zdravstvenem in humanitarnem polju, dostop v sovjetsko Rusijo.

Mednarodno delavstvo za gladijoče v Rusiji.

Berlinski delavski komite za pomoč gladijočim Rusom je zbral do 1. aprila 1922. čez 500.000.000 Mk.

Amsterdamska Internacionala je nabrala do konca februarja 1921. 146 milijonov Mk. Mednarodno delavstvo je dalo do sedaj toraj približno 700 milijonov Mk.

Tudi slovensko delavstvo bo storilo svojo mednarodno dolžnost.

Kdor ima kake prispevke za »Delavsko sekcijo« odboru za pomoč gladijočim, naj pošlje denar na naše upravništvo s pripombo »Za gladijoče Ruse«, ali pa na pošt. ček. položnico: »Odboru za pomoč gladijočim v Rusiji« št. 12.840, ki se bodo v par dneh dobivale pri vseh poštah uradih, in naj pripiše »za delavsko sekcijo«. Kdor hoče nabiralne pole naj se javi našemu uredništvu. Pomagajte, ker čas hiti in vsako uro umirajo tisoči naših najboljših sodrugov.

Prvomajski govor.

Vsa v rdečih zastavah je bila Slovenija prvega maja 1919. Prvič je takrat praznoval slovenski proletarijat delavski praznik v ujedinenju Jugoslaviji. Ves svetovni proletarijat je takrat bil na zmagovalnem pohodu. Podjetniki, kapitalisti so bili na umiku. Mogočen je bil val razrednega delavstva. Toda v Jugoslaviji je že takrat nastopila reakcija, komaj nekaj mesecev po ujedinenju. Beograd je hotel že takrat prepovedati proslavo prvega maja. V Bosni so tega dne zaprli na tisoče in tisoče proletarcev in proletark, na jugu so se že takrat pričela preganjanja. Slovenija je pod pritiskom proletarskih mas mirno praznovala 1. maj vstajajočega proletariata, ali drugo leto je bilo že vse drugače. Reakci-

ja je prišla tudi v Slovenijo. Sredi aprila se je vršil železničarski strijk za večji košček kruha. Na vladi je sedela takrat v Ljubljani klerikalna stranka, v njeni oblasti je bila takrat vsa oblast v Sloveniji. Takrat je klerikalno časopisje z vso besnostjo padlo na železničarje in ostalo delavstvo. Klerikalna vlada je poklicala na pomoč srbsko vojaštvo in žandarmerijo iz Albanije, da zaduši delavski pokret. Končno je pustila postreliti delavce na Ljubljanskih ulicah in v Hrasniku, ječe pa napolnila z delavskimi zaupniki. V ječah so prebivali delavski zaupniki 1. maj. Praznovanje pa je klerikalna vlada prepovedala. Danes pa kriči isto klerikalno časopisje radikalne fraze in hoče z radikalnim demagoštvom potegniti proletarijat

na svojo stran, tisti proletarijat, ki ga je klerikalna stranka pustila streljati kakor divjačino.

Prišel je prvi maj leta 1921. »Obznanje« je onemogočila vsako praznovanje delavskih mas. Prepovedana je bila vsaka demonstracija in zakoniti zastopniki proletariata v parlamentu niso smeli govoriti. Ali prišlo je še huje. Zakon za zaščito države je postavil proletarijat izven zakona. Brezpraven in zaslužjen je danes jugoslovanski proletarijat. Kakor je svojčas Bismark postavil nemški proletarijat pod režim takozvanega socialističnega zakona in ga držal skozi deset let, istotako je danes v Jugoslaviji.

Delavske strokovne organizacije so razpuščene. Razgnane so vse one, ki niso hotele biti samo podporna društva, marveč razredne bojne organizacije celokupnega jugoslovanskega proletariata. Razpuščena je bila železničarska in rudarska organizacija, kateri organizaciji sta bili največji in najmočnejši v celi državi. Ker so pogumno in neustrašljivo branile delavske množice pred izkoriščanjem, ker so uspešno vodile mezdni boj in ker so ščitile vsakega posameznika v dnevnem boju, so jih razpustili, četudi so združevale ogromno večino jugoslovanskega delavstva. In komaj so bile razpuščene strokovne organizacije, že so planili podjetniki na delavske zaupnike in jih vrgli na cesto. Oblasti pa so jih razgnali na vse vetrove. Množice so ostale brez starih izkušenih voditeljev. V najtežjih dneh so morali novi stopiti na njih mesto. Stari delavski zaupniki živijo v prognanstvu v svojih domovinskih občinah, kjer jim je vzeta vsaka možnost zaslužka ali pa leže že dolgo mesecev po ječah.

Zakonite zastopnike proletariata v parlamentu in po občinah so pognali in jim vzeli pasivno volilno pravico. 59 delavskih poslancev so pognali iz parlamenta pod pretvezo, češ, da so organizirali vidovdanski atentat. Beogradski proces pa je pokazal, da je bila to odstuda laž. Pač pa je razkril beogradski proces strašne razmere, ki vladajo po naših ječah, kjer mučijo delavstvo, oblastni organi na način, kakor se je to zgodilo samo v caristični Rusiji pod Nikolajem krvavim. Noben teh zakonitih zastopnikov ne sme stopiti med delavske množice. Noben ne sme govoriti na ljudskih shodih in niti predavati jim ne puste. Obsojeni so na molk, da jih tako odtuje delavstvu in jih leto pozabi. Mnogo izmed njih živi v prognanstvu, drugi leže v ječah.

Ogromna večina jugoslovanskega proletariata je že preko leto dni brez politične in brez strokovne organizacije. Dvesto tisoč volilcev je oropanih svojih zakonitih zastopnikov v parlamentu. Zakon za zaščito države je vzel proletariatu vse državljanske pravice in ustvaril dvoje vrste državljanov, eni, ki imajo vse pravice in nobenih dolžnosti, drugi pa, ki nimajo nobenih pravic, pa morajo nositi najtežja bremena.

Jugoslovanski delavec je danes predan na milost in nemilost samovolji policijskih oblasti, ker on je brez zaščitnikov v javnih zastopih in brez organizacije. V obupu stopi ta ali oni v meščanske vrste v upanju, da mu bo to pomagalo. Ali vsi so razočarani, ker pač ne vedo, da meščanske stranke ne morejo braniti delavskih interesov, ki so nasprotni interesom meščanstva.

Delodajalec danes lahko nekaznovano izkorišča jugoslovanskega delavca. Samovoljno se podaljša osemurni delavnik na deset in dvanajst ur. Ako se pa delavec zoperstavi, pa ga odpuste iz službe kot hujšaka. Oblasti, ki bi morale gledati na to, da se izvaja naredba o osemurnem delavniku, se za to ne zmenijo in gledajo še celo z dopadanjem na to početje delodajalcev, »ker delati je treba in ne lenuhariti«. Dočim raste draginja iz dneva v dan, so mezdne ostale stare, da, celo znižale so se ponekod in le redko so se neznatno dvignile. Socialna zakonodaja je samo na papirju in še one socialne politične pridobitve iz preteklosti, za katere se je delavstvo borilo desetletja, so zgubljene in uničene.

Važne delavske institucije prehajajo v roke podjetnikov. V delavnicah je

jugoslovanski delavec brezpraven, on mora delati in ubogati, druge pravice nima. Jugoslovansko delavstvo prebiva v stanovanjih, ki služijo v drugih državah komaj za kure in ne za ljudska stanovanja. Nebroj gostiln pa skrbi za demoralizacijo in alkoholizacijo. Oropano organizacij, se zbira delavstvo v gostilnah, kjer se demoralizira in kjer propada. V tem stanju praznujemo letošnji prvi maj, praznik delavskega vstajenja. Nikogar nimamo. Sami smo. V tem stanju se nehoti domisliti besed, ki jih je pred dvajsetimi leti zapisal naš veliki učitelj Karl Marks, da se bo moralo delavstvo osvoboditi z lastno močjo.

Niti najenostavnejših državljskih pravic nimamo. Nebroj prepovedanih shodov priča o tem, da delavec nima pravice zborovanja. Zatvoritev strokovnih organizacij in razpustitev Komunistične Stranke priča, da delavec nima pravice svobode gospodarskega in političnega združevanja. Ustavitev nebrojnega števila delavskih listov priča, da za delavstvo ni svoboda tiska in še manj svobode besed. Zakon za zaščito države prepoveduje strijk, edino bojno sredstvo, ki ga ima delavec proti podjetniku. Živimo pod režimom najbrezobzirnejše razredne diktature kapitalizma, ki stoji na najvišji stopnji razvoja. Ni je danes dežele na svetu razen Romunije, naše zaveznice, kjer bi bilo delavstvo brezpravno, kakor v Jugoslaviji.

Edini prijatelj jugoslovanskega proletariata je svetovni proletarijat, ki stoji danes pod pritiskom kapitalistične ofenzive. Velike so pridobitve proletariata v velikih industrijskih deželah. Končana svetovna vojna je prinesla bogato žetev na socialno-političnem polju. Posebne važnosti pa je, da si je delavstvo priborilo pravico soodločanja v posameznih podjetjih, zlasti v razmerju med podjetjem in delavstvom. Ta ogromni napredek se je izvršil zlasti tudi pod uplivom dogodkov v Rusiji, ki so zbegali podjetnika.

Ali prišla je svetovna gospodarska kriza. Blago je obležalo v magacinih. Tekstilne tovarne niso mogle prodati svojih izdelkov. Na Japonskem se je kriza pojavila najprej, nato pa je kmalu segla v Ameriko in se razširila v Evropo, predvsem v Anglijo. Tovarna za tovarno je ustavila svoj obrat, milijoni delavcev morajo počivati v Ameriki in Angliji in vsepovsod. Ladje gnijejo po pristaniščih. Beda in glad sta stopila v delavčevo hišo, ki sta najmočnejša zaveznika kapitalizma. Svet je vsled vojne obubožal in ne more kupovati. Rusija in Nemčija sta takorekoč izločena iz svetovnega gospodarstva. S svojim malovrednim denarjem ne moreta kupovati v Angliji in Ameriki, vsled česar vlada danes v Ameriki in Angliji najstrašnejša brezposelnost, ki stane težke milione funtov šterlingov angleško vlado, dočim prepušča Amerika nezaposelce svoji usodi.

Kapitalistični svet išče iz te zagate izhod. Krizo hoče rešiti na račun delavstva. Zato je pričel imperialistični kapitalizem ofenzivo proti delavstvu, da zvali vsa bremena na njegova ramena. »Delavstvu treba znižati zaslužek, delavstvo mora več delati, podjetništvo nosi previsoka socialno-politična bremena, vse to podražuje produkcijo in industrija ne more konkurirati.«

V znamenju teh parol se vrši ofenziva kapitala protiv dela. Jasno pa je vsakomur, da je vzrok današnje strašne gospodarske krize predvsem v tem, ker so se izvršila ona ogromna razdejavanja človeških dobrin med svetovno vojno, ko so sedle kapitalistične vlade k krvavi pojedini, kjer so skozi štiri leta plesali v krvi nad mrtvimi in razmesarjenimi trupli milijonov najboljših. V svrhu uničevanja so tekla kolesa skozi štiri leta, ostale so razvaline. Beda je morala bukniti na dan. Versajski diktat, ki je naložil delavnemu ljudstvu v Nemčiji ogromna bremena, pa hoče izsesati še to, kar so pustili nemški imperialisti, in že to limono stiskajo, ali ona ne daje več soka, marveč samo še grenkobo. Dokler je Rusija služila antantnem kapitalizmu, je bila dobra, da je rešila z milijoni svojih trupel Francijo in Anglijo. Ko pa je omagala izčrpana in razdejana, so jo pa

obdali z železnim obročem blokade, da jo zaduše. Razdejan in izčrpan je Balkan, razbito je vse, ostale so črepinje. Razdejan svetovno gospodarstvo se naj zopet upostavi s pomočjo delavstva. Z njegovo pomočjo se naj zopet upostavi kapitalistični režim izkoriščanja. Zato ofenziva kapitalistov po celotnem svetu proti delavstvu in njegovim povojnim gospodarskim, socialnim in političnim pridobitvam. Pod ogromnim pritiskom združenega kapitala in organizacije kapitalističnih držav je delavstvo na umiku. Da bi ta boj še mogli voditi odločneje in da bi mogli zopet upostaviti stari režim, zato so sklicale kapitalistične države Genovsko konferenco, kjer bi radi zvili vrv reakcije proletarski svobodi v ostalem svetu. Povabili so tja tudi proletarsko Rusijo, da bi prisostvovala rabeljskemu delu in da bi izgubila na onem ugledu, ki ga uživa med svetovnim proletariatom. Tu so hoteli in tu hočejo proletarsko Rusijo pribiti na križ. Toda Rusija se je postavila odločno v bran kljub gladi in kljub trpljenju in kljub pomanjkanju, ki ga danes trpi ruski proletariati. Proletarska Rusija hoče ohraniti vse svobode in pridobitve, ki jih je priborila na svoji križevi poti skozi vsa ta leta. Braniti jih hoče proti vsem imperialističnim poskusom kapitalističnih držav. Rusija je na poti kapitalističnim vlesilam, ker Rusija je danes delavska vesela, ki zahteva tudi za delavske organizacije kapitalističnih držav zastopstvo povsod. Rusija je točka, okoli katere se vrti vsa Genovska konferenca, ona odločujoče upliva na potek proti kapitalistični ofenzivi. Iz Rusije je najprej zazvenel krik po enotni fronti proletariata proti združenemu kapitalizmu. Dunajska Internacionala je potem posredovala, da je prišlo do sestanka vseh treh Internacional v Berlinu, da se posvetujejo o možnosti skupnih akcij in enotne fronte. Kljub vsem velikim nasprotstvom med drugo in tretjo Internacionalo se je končno vendar doseglo, da so se našli gotovi skupni vidiki, za katere se more boriti v eni fronti ves svetovni razredno zavedni proletariati, ne ozirajoč se, kateri Internacionali pripada.

Juta:

Socializem.

Ob urah duševne utrujenosti, ko misel kakor jesensko sonce razsvetljuje grozno svetovno mizerijo — ko ni videti nikjer ozdravljenja — ob teh težkih urah duševne boli — se mi izvije težak vzdih in zakličem z močjo moje duše — socializem. Socializem.

Kakor, da bi se rodilo sonce v mojih prsih — mi postane tako lahko — tako toplo v duši.

Kaj je socializem? Ali mi more kaj pomagati?

Kdo še ni slišal takih modrih vprašanj iz ust delavca — posebno žensk! Socializem mu ne more pomagati. Ne more mu dati kruha — ne dela — ne stanovanja!

Cemu pa naj bi bil potem socialist? Socializem hoče delavstvo odvaditi od vere v čudeže. Sneti mu hoče mreže iz oči, okove iz rok, osvoboditi njegov duh biblijskih čudežev in posmrtnega nadzemeljskega življenja. Pokazati hoče delavstvu svet takšen, kakršen je, brez olepšavanja ali pretiravanja; vso zemeljsko krasoto, bogastvo in revščino, vso grdobijo — vso pokvarjenost; razgaliti mu hoče človeštvo v vsej lepoti in nagoti, pokazati mu hoče svet — življenje — resnico!

Socializem daje človeštvu tudi smernice za osvoboditve, za ustanovitve nove človeške družbe!

»Osvoboditve delavstva leži le v njem samem.« Te modre besede je zapisal Karl Marks že leta 1847. v svojem manifestu.

Socializem odpira delavstvu pot do spoznanja. S tem mu daje prve pogoje za osvoboditve in rešitev. Ako bo delavstvo res poslušalo glas socializma, te-

Brez dvoma velika so nasprotstva med proletariatom in ta se ne bodo odpravila od danes do jutri. Toda ta nasprotstva ne smejo voditi v medsebojno sovraštvo, ki koristi samo kapitalizmu. Kljub vsem medsebojnim nasprotstvom se ne smejo nikdar pozabiti interesi proletariata, ki so skupni vsem in ki morajo biti zvezda vodnica vsaki proletarski politiki.

Jugoslovanski proletariati se bori danes za najnujnejše državljanske pravice. To ni več ofenziva, to je boj za življenje, za obstanek, za golo pravico, ki jo ima vsak državljan. V tem boju treba strniti proletarske vrste. V tem znamenju proslavljamo letos prvi maj. Naj vidi kapitalistični svet, da stoji slovenski proletariati kljub vsem nasprotstvom enoten proti kapitalizmu in reakciji. Današnji dan počiva delo v znak protesta proti reakciji, današnji dan manifestira slovenski proletariati enotno v celi Sloveniji. Naj slišijo vsi naš klic, pogumen in odločen, da zahtevamo:

1. odpravo vseh protidelavskih zakonov, zlasti pa zakon o zaščiti države;
2. svobodo združevanja, zborovanja in štrajka;
3. enotno akcijo proletariata proti kapitalistični ofenzivi;
4. enotno fronto proletariata v vsaki deželi in v vsaki delavski internacionali;
5. ohranitev osemurnega delavnika;
6. samoodločbo in samoupravo ljudstva.

Predvsem pa so danes naša čustva na strani gladijoče in proletarske Rusije. Zahtevamo, da Jugoslavija okrene svojo politiko in da čim prej naveže z Rusijo politične in gospodarske vezi.

Letošnji Prvi maj se nimamo povoda veseliti, ker pot, ki jo hodi danes jugoslovanski proletariati, je pot na Golgoto. Zato so danes obrnjeni tudi naši pogledi tja na vzhod, kjer trpe milijoni ruskih proletarcev glad. Za nje bomo zbirali svoje dinarje, da ž njimi rešimo nekaj svojih bojevnikov.

Živel prvi maj!

Živela proletarska solidarnost!

Živela proletarska gladijoča Rusija!

daj ni več daleč dan ko bo z lahkoto z svojo združeno močjo vrglo kapitalizem ob tla in na njegovih ruševinah — postavilo novo socialistično družbo.

Vera v lastno moč delavstva, nemahljiva vera, da je edino delavstvo poklicano in v stanju prevrstiti človeško — v socialistično družbo, ker ne bo več razredov, je misel vodnica — socialistično zavednega delavstva.

Prišel bo boj, v katerem se odloči zmaga dela — ali kapitala — ali konečno mora zmagati resnica nad krivico — »delavstvo nima drugega za izgubiti, kakor okove sužnosti — pridobiti pa svet — svobodo.«

Kdor danes uči delavstvo drugače, ta laže — zavija in potvarja resnico, ta greši — ta ne umeje velikosti, globočine in širnosti zgodovinskega razvoja. Kdor sledi socializmu na tej poti, ne bo nikdar razočaran in to je edina pot, ki vodi do cilja.

Prišel bo dan, ko vzide sonce svobode in zbudilo se bo človeštvo iz mrtvega polna sužnosti; iz globočine zemlje bodo prilezle pridne podzemelske mravlje — trpin, iz tovarn, iz visokih stavb, nizkih koč bodo privreli ljudje na dan — na svobodo — da se v žarku solnca socializma ogrejejo — da s polnimi pljučami zadihajo zrak — svobode.

Ne več z okovi, prost bo tedaj človeški rod!

Osvobojen bo mož, osvobodena bo žena, osvobodeno bo človeštvo! Delavstvo veruje v zmago nad zlim, v zmago pravice nad silo in s to vero v svojem srcu radostno pričakujem bližajoči dan — dan proletarskega vstajenja.

okrožnice obvesti vse pododbore, poverjeništa in vse kovinarske delavce v Jugoslaviji sploh, o svojih poslednjih sklepih z ozirom na težak položaj v katerem se nahajajo kovinarski delavci, in o vzrokih nesporazumenja med kovinarskimi delavci in funkcionarji Centralne Uprave našega Saveza; da jim razloži stališče, katero morajo zavzeti kovinarski delavci, takoj glede svojega bodočega dela, kakor tudi nasproti funkcionarjem Centralne Uprave, ki so zgubili vsako zaupanje kovinarskih delavcev, ne le v Beogradu, ampak v celi Jugoslaviji.

Dragi sodrugi!

Kovinarski delavci so na svoji veliki skupščini, ki so jo imeli decembra 1921 konstatirali:

1. Zloglasna »Obznana«, s katero so bile zaprte delavske strokovne organizacije, in torej tudi naš Savez, je postavila delavski razred izven zakona. Ker se eno leto ni moglo ničesar delati v Savezu, so podjetniške in kapitalistične organizacije bile v stanju, da so že itak bedno stanje delavstva še poslabšale. Z eno besedo Obznana je spravila celokupen delavski razred, in torej tudi kovinarske delavce v položaj, ki ga več ni mogoče prenašati.

2. Funkcionarji iz Centralne Uprave našega Saveza niso storili ničesar, da bi zaščitili interese kovinarskih delavcev in da bi vsaj nekoliko ublažili nezno stanje.

3. Na mesto, da bi delali v dobro vseh kovinarskih delavcev, so funkcionarji iz Centralne Uprave našega Saveza, izrabljajoč kalno reakcionarno atmosfero, ustvarjali razdor v Savezu. Trošili so imovino Saveza za svoje osebne potrebe in v svrhu svoje politične stranke. Vstopili so v »Glavni Radniški Savez«, ki ni izraz volje večine delavcev in ni voljen od pristojnih delavskih organizacij, pozor, po volji in želji delavskega razreda, in torej tudi ne po volji kovinarskih delavcev.

4. Nekoliko funkcionarjev iz Centralne Uprave Saveza kovinarskih delavcev, je izključevalo iz Saveza mnogo sodrugov, cele pododbore, in tudi posamezne člane Centralne Uprave same, kakor hitro so se zoperstavili njihovi samovolji in njihovem krivičnem postopanju, ki je imelo žalostne posledice za interese kovinarskih delavcev. Potom časopisja in plakati so denuncirali in obrekovali in to delajo še danes, vsakogar, kdor je nastopil proti njihovi samovolji in njihovemu škodljivemu delu.

5. Kovinarski delavci v Beogradu, so potom Uprave svojega pododboru storili vse, v želji, da se jedinstvo našega Saveza ohrani, da bi prišlo do sporazuma in da peščica uzurpatorjev odstane od tega, ker je na škodo našemu Savezu.

6. Namesto sporazuma, je peščica uzurpatorjev cinčno odklonila vsak dogovor in nadaljevala svoje razdiralno delo.

Dragi sodrugi!

Na podlagi tega, kar smo zgoraj navedli in z obzirom na razpoloženje absolutne večine kovinarskih delavcev v celi državi, je skupščina pribila, da so funkcionarji iz Centralne Uprave prekršili pravila Saveza in sklepe zadnjega kongresa in s tem izgubili vsako zaupanje pri kovinarskih delavcih.

Skupščina je naložila Upravi Beogradskega pododboru, da resolucijo skupščine (ki je natisnjena v 14. števil. »Organizovanog Radnika«), dostavi funkcionarjem iz Centralne Uprave. Da jim predoči, da bodo delavci vzeli svoje stvari v svoje roke, če bodo nadaljevali s razbijanjem in cepanjem Saveza, tudi sedaj so uzurpatorji igrali ulogo despotov in diktatorjev. In z najškandaloznejšimi izgovori se niso hoteli pokoriti sklepi absolutne večine.

Dragi sodrugi!

Z ozirom na težak in nevzdržljiv položaj kovinarskih delavcev, z ozirom na potrebo močne in krepke organizacije našega Saveza in z ozirom na razdirajoče in škodljivo delo peščice uzurpatorjev iz Centralne Uprave, je sklenila Uprava Beogradskega pododboru na svoji plenarni seji dne 23. marea 1922:

1. Da Uprava tega pododboru prevzame funkcijo Centralne, da skliče državni kongres, ki bo merodajen, da vsa ta vprašanja reši in določi smernice za bodoče delo našega Saveza.

2. Da se pokličejo vsi pododbori, poverjeništa, kakor sploh vsi kovinarski delavci v Jugoslaviji na skupno sodelovanje, da se z vso energijo začne zbirati kovinarske delavce v borbeno organizacijo, v Savez kovinarskih delavcev.

3. Da prosi vse sodruške krajevne delavske sindikalne svete v državi, da, kjer še niso obnovljeni pododbori in poverjeništa kovinarskih delavcev, to takoj store.

4. Da vsi pododbori in poverjeništa Saveza Kovinarskih Delavcev prekinajo vsako zvezo z ljudmi, bivšimi člani Centralne Uprave Kovinarskih Delavcev.

5. Da se za vse informacije in za ves potreben material obračajo na: »Centralni Pododbor Saveza Metalskih (Kovinarskih) Radnika«, kafana »Ljubič«, Miloša Velikog ulica broj 93, telefon števil. 12—64.

Dragi sodrugi!

Ko Vam pošiljamo to okrožnico, apeliramo na veliko zavednost kovinarjev, ki morajo tudi sedaj biti sprednja četa proletariata. Mi Vas pozivljemo, da s polno paro očvrstite Savez, stem, da zbirate stare člane in iščete in organizirate nove člane.

Da po sprejemu te okrožnice skličete seje, konference in skupščine, da na njih to okrožnico preberete in vsa ta vprašanja predebatirate in vsestransko premotrite. Rezultat in Vaše sklepe nam takoj javite.

Sodruške krajevne delavske sindikalne svete, sodružno prosimo, da naj bodo kar najbolj pažljivi pri obnovi pododborov in poverjeništev Saveza Kovinarskih Delavcev in da jim grdo na roko. Tam, kjer pa še niso obnovljeni, naj gledajo na to, da se v najkrajšem času obnove in začno z delom.

Dragi sodrugi!

Pozivljajoč Vas na kar najbolj aktivno delo in skupno sodelovanje kličemo vse kovinarske delavce v Jugoslaviji, da okrepcajo in pomnože svoje borbene organizacije »Savez Metalskih (Kovinarskih) Delavcev«. Ki je z ozirom na težke današnje prilike sedaj potrebnejša, kakor kedaj popreje.

Z Vašo aktivnostjo in pomočjo, bode našemu pododboru omogočilo, da izvrši svojo važno nalogo, ki jo je rade volje prevzel. S tem, da pomagate temu pododboru pomagati sami sebi!

Naj živi razredna zavest kovinarskih delavcev!

Naj živi Savez Kovinarskih Delavcev!

Naj živi nepomirljivi razredni boj proletariata!

V Beogradu, aprila 1922.

Uprava Centralnog Pododboru
Saveza Metalskih (Kovinarskih)
Radnika.

Povodom kongresa grafičnih delavcev.

Pravila delavskih organizacij so ne le merilo za razredno zavednost dotične stroke, temveč tudi pogoj za delovanje in inicijativno samih delavcev.

Vodje delavskih zvez niso bili voljni predati usodo zvez v roke delavcev samih. Zato vidimo v Angliji, kjer se je prvo pojavila ta strokovna birokracija, že pred 30 leti na kongresih borbo delavcev, da bi dosegli, da se strokovna birokracija podredi željam in zahtevam članov organizacije. Saj je naravnejša stvar, da morajo organizirani člani-delavci imeti glavno besedo v organizaciji. Zato je potrebno, da imajo člani v pravih organizacijah zagotovljene svoje pravice do vodstva zveze.

Uprava zveze grafičnih in tipografskih delavcev je izločila iz pravil eno izmed najvažnejših točk za člane, to je točko, po kateri ima dve tretjine članov pravico zahtevati sklicanje izvanrednega kongresa. Gosp. minister n. r. Bukšeg je najbrže to storil, ker vidi, da je zgubil popolnoma zaupanje delavstva. Po njegovih »popravljenih« pravilih torej člani nimajo 2 leti pravice spremeniti vodstvo strokovne organizacije, pa če bi ravno uprava še tako škodovala interesom zveze.

Strokovni pregled.

Kovinarji.

Vsim pododborom, podružnicam in poverjeništvom Saveza (metalskih) kovinarskih delavcev v Jugoslaviji.

Dragi sodrugi!

Uprava centralnega pododboru Saveza Kovinarskih Delavcev v Beogradu je prevzela nase dolžnost, da potom te

G. Bukšek hoče naprtiti članom zveze grafičnih delavcev mnenje, da je potrebno, da imajo vso moč v rokah strokovni birokrati. Sedanji sekretar zveze grafičnega delavstva g. minister n. r. Bukšek hoče uvesti sekretarje, ki bi ne bili voljeni od članov, ampak, ki bi jih članom postavljala kar uprava Zveze grafičnih delavcev. To je naravnost absurden predlog, katerega more predlagati le g. Bukšek in katerega člani gotovo ne bodo spre-

jeli. Kaj takega ni v navadi niti pri bratovščinah in drugih buržujjskih »feraj-nih« in to hoče g. minister n. r. usiliti delavski proletarski borbeni organizaciji.

Sodrug grafičarji in tipografi, ki se zavedajo pomena svoje organizacije in svojih pravic bodo odklonili to špekulacijo gosp. ex-ministra kar najodločneje 7. maja na kongresu Zveze grafičnih delavcev.

Dopisi.

Trbovlje. Vprašanje o šolstvu je pri nas zadnje čase postajalo vedno bolj in bolj pereče. Toda večina delavstva se tega ni zavedala in zato smo molčali. Šele pred kratkim se je osnoval odbor, sestavljen iz 3 članov iz Rudarske zveze in po enega izmed socijaldemokratov, nar. socijalcev in klerikalcev, ki si je zastavil nalogo, priti temu vprašanju do dna. — V ta namen se je na Veliki pondeljek popoldne sklical pred rudniško restavracijo shod. Udeležba je bila slaba, kar pa so zakrivali sklicatelji sami; kajti vsega skupaj je bil en sam plakat na Vodah, pa še iz tistega se ni dalo razbrati, kdo da shod sklicuje. Prvi je govoril sodrug Salamon. Med drugim je izvajal sledeče: Ubogi, slabo oblečeni in slabo obuti otroci hodijo v najhujši zimi in mrazu, v največjem dežju in blatu pol ure daleč v trboveljsko šolo. Sedaj se čuje, da nameravajo temu šolskemu poslopiju prizidati še eno nadstropje, dočim nihče ne dela načrtov o povečanju vodenske šole. V tem se jasno zrcali »nepristranost« poklicanih šolskih oblasti: tistim par purgarjem, trgovcem in gospodom, ki imajo svoje hiše in prodajalne v Trbovljah, tistim na ljubo in v korist hočejo povečati šolo, ne spomnijo se pa tistih delavskih otrok, ki stanujejo skoro tik vodenske šole, pa morajo vendar obiskovati trboveljsko. Tudi meščanska šola se mora ustanoviti na Vodah, ker tukaj je centrum prebivalstva, ne pa v Trbovljah. — Nastopilo je še več govornikov, med njimi tudi nadučitelj Velkaverh in obrtnik Rosin; prvi je naglašal potrebo otroškega igrišča, drugi pa je zagovarjal načrt, da se poveča trboveljska šola in se tam nastani tudi meščanska. Njemu je odgovarjalo več naših sodrugov. Končno je bila sprejeta še tozadevna resolucija. — Še nekaj važnega bi bilo pripomniti k temu shodu. Delavska mladina v Trbovljah že dolgo stremi za tem, da se ustanovi strokovna šola, kamor bi lahko zahajal vsak delavec in bi se mu moral zato porabljeni čas odšteti od delovnega časa, oziroma med poukom bi moralo biti dovoljeno izostati od dela, ne da bi se mu to odtegnilo pri plači. Saj svoje dni so delavci že uživali to ugodnost. Sicer je s. Peterković omenil to strokovno šolo, ni pa obrazložil njenega bistva in njene velikega pomena za delavstvo. Sedaj, ko je šolsko vprašanje na dnevnem redu, je čas, da si priborimo tudi to pridobitev. — **Več mladih delavcev.**

Trbovlje. — Dnevni kop. Pri nas na nasipu se nahaja eden novepečeni paznik B. Zagrozil nam je delavcem, da bo še vse drugače začel postopati z nami kakor drugi. Vzrok je našel v tem, ako delavec med delom ugrizne kakšen grižljaj trdo prisluženega kruha. Izkorističani smo že itak tako, da moremo tisto delo, katero nas je opravljalo 20 po številu, sedaj opravljati komaj 14 do 15, in v nočnem času še pri tako slabi razsvetljavi, da mora človek napeti ves svoj vid, da najde zopet orodje, katerega je pred nekaj časa odložil iz rok. Ni čuda, da pri tako pomanjkljivi razsvetljavi, kar je bilo včasih sploh prepovedano, človek pade in se poškoduje. Vrhu tega pa se zmerja, da se vedno premalo naredi, oziroma, da smo mrljivi itd. Posebno ta novepečeni paznik, ki sploh ni sposoben za to službo, naj se zaveda, da je prva njegova dolžnost, da preskrbi za zadostno razsvetljavo in druge pomanjkljivosti, ter tudi, da bodo imeli delavci svoje storjene šilte tudi plačane; ne pa kakor se je zgodil slučaj, da je hodil delavec vedno na šilht, in ko je prišel plačilni dan, se dotičnika pri izplačevanju sploh in imenovalo ter ni imel v delovni knjigi

niti enega delovnega dne zabeleženega. Ko se je dotičnik potem v obratni pisarni pritožil, se mu je reklo, da je bil on vpisan v bolniško knjigo, da je bolan. Potem se on obrne na gospoda upravitelja ter ga prosi, da bi smel iti pogledat v glavno radi te zadeve, kar mu je tudi dovolil, ali gori omenjeni priganjač se je zadržal nad njim, da ima še pozneje čas in da ga zdaj ne pusti. Imamo še veliko pritožb in objav, ki jih pa za enkrat še zamolčimo. Prosimo pa rudniško upravo, da naj ljudi, katere postavi za predelavce, podučijo, kakšno dolžnost imajo napram svojim delavcem, kajti dotičniki so najhujši priganjači in izkoriščevalci delavstva na delu, ne pomislijo pa tega, da so tudi oni še pred nekaj časa bili navadni delavci in kako se jim je dobro zdelo, če jih je eden po nepotrebnem mučil in šikaniral. — **Delavci z dnevnega kopa.**

Trbovlje. Cene na našem trgu, v kmečki občini, so višje kakor v Ljubljani, Zagrebu in celo v Beogradu. V vseh teh mestih je bolj po ceni, kakor pri nas, čeprav ležimo sredi bogatega agrarnega kraja. Mlečni proizvodi, jajca in mast so naravnost bajno dragi. En liter mleka stane 16–18 K, jajce 8–10 K, zelenjava je tudi že dražja kakor na ljubljanskem trgu, da sploh ne govorimo o mesu in ostalih življenjskim potrebščinam. Največ je temu kriva seveda slaba občinska uprava, ki je sestavljena iz nekaterih domačih trgovcev. Pribičevičeve stranke, iz takozvanega »demokratskega« gerentstva, dočim so pravi zastopniki delavcev in malih kmetov vrženi vun iz občine, zato ker so le kmetje in delavci in zato ker je neka baba rekla, da so republikanci. Druga baba je zopet čevala, da bi v občini bilo boljše, če bi tam sedeli sami hudiči, kakor pa je sedaj pod upravo teh demokratskih kupčkov. Mogoče je imela ta prav. Ali pa je tej babi razvezalo jezik dejstvo, da je morala jesti v kaki naši gostilni ali kavarni, in je morala za zelo skromno kosilce plačati več, kakor plačajo delegati genovske konference.

Pripravljajo se nove volitve, in ti občinski krvosedi že letajo okoli in love glasove, pridigajo »demokracijo«, potrebo skupnega dela vseh stanov in seveda pravijo tudi, da imajo delavci pravico na življenje. Ali delavci to njihovo hlinjenje dobro razumejo, vedo, kaj imajo upati od teh gospodov. Delavci bodo že znali brez teh »demokratov« uveljaviti svoje zahteve in bodo tudi pri volitvah v občinski svet storili svojo dolžnost. **Proletarska žena.**

Ljubljana. Pivovarna »Union«. Izdajalec delavstva! Kje, kdo, kako? Daj ga sem! Čakaj dobiš ga! Pri nas v naši pivovarni je in to je socijalpatriot g. Klobčič, »zaupnik delavstva in predsednik podružnice osred. društva živil. del. On je izdajalec. Kako, povemo takoj. Mi nekvalificirani delavci smo se odcepili od socijaldemokratske organizacije ter se pridružili k Strok. zvezi tov. del. — Vložili smo spomenico na naše ravnateljstvo, za reguliranje plač, ki pa nam jo je odbilo. Nato smo se obrnili na pokrajinsko upravo. Pokrajinska uprava je razpisala nato pogajanja na 21. t. m. ob 8. uri zjutraj. Zbrali smo se trije zaupniki od delavstva, dva od Str. zv. del., g. podravnatelj Florjančič kot zastopnik pivovarne ter od pokrajinske uprave g. dr. Skubic. Otvoril je zasedanje g. dr. Skubic, ter apeliral na g. Florjančiča, da usliši našo zahtevo. Toda g. Florjančič je ostal trd kot skala in to po inicijativi g. Klobčiča. Kako smo mi oči odprli, ko smo slišali g. Florjančiča, ko je rekel, da on ne pripozna drugih zaupnikov kot samo dva in t. j. g. Klobčič ter še eden. Povedal nam je, da se je g. Klobčič 20. t. m. v pisarni izjavil v imenu delavstva, da smo zadovoljni s temi plačami, ki jih imamo ter da nas je samo trideset takih nezadovoljnih. Kako je to mogel reči zaupnik delavstva, da smo zadovoljni. Ali je vprašal kvalificirane mizarje, ključavničarje, sodarje, ki imajo 126 K dnevne plače, ali ste zadovoljni s to plačo, bi mu gotovo rekli ne. Ali je vprašal nas nekvalificirane delavce, ki imamo 85—

98 K ali ste zadovoljni, bi mu rekli ne. Ali je mogoče, da more reči eden za vse delavce, da smo zadovoljni s takimi plačami? Seveda, to je mogoče pri socijaldemokratih. In s tem je razdrli naša pogajanja, ki smo jih morali odložiti na pozneje. Zato pa, dragi sodrug, ne omagujte, oklepajte se svoje organizacije, ki ne sme biti politična, temveč popolnoma neodvisna delavska organizacija. Kvalificirani, izčistite iz svoje srede izdajalce, ter idite na krov nekvalificiranih, kajti roko v roki in v enotni fronti proletariata bomo dosegli zmago. — **Živele nevtralne organizacije!** — Ven s politiki in izdajalci iz naših vrst. Več delavcev iz »Uniona«.

Sveti Križ pri Mariboru leži severozahodno od Maribora, dobre tri ure daleč v hribovju. Polovica zemlje so sadovniki in gozdovi, polovica pa vinogradi in njive ter pašniki, kjer se pasejo velike črede najlepše živine, vsa zemlja pa je last veleposesnikov in jim daje dober zaslužek in udobno življenje. Ko sem bil zadnjič v tistih krajih in nagovarjal ljudi, da se naroče na »Delavske Novice«, so me ustavili ti kmečki bogatini, ter me izpraševali za program našega lista, jaz sem jim pa pojasnil in sedaj je bil ogenj v strehi! Začeli so me zmerjati in so mi rekli, da poznajo oni le eno stranko in to je kmečka zveza, bahali so se tudi, da znajo več kakor vsi uredniki, da so bili l. 1915. v Gradcu zaprti na deželni sodnji in da so se tam naučili vseh postav, povedali mi pa niso ti bogaboječji moške, kako so ravnali s svojimi viničarji, s hlapci in deklami... Videl sem le še malo težakov in dekel v tem svetem kraju, čeprav jih je bilo popreje veliko. Zvedel

sem, da so ti svetniki iz kmečke zveze tako izpolnjevali božje zapovedi, in ki pravijo, da je vnebovpijoč greh prikrajševati hlapcem plačo, da so hlapci in dekle, in ki so videli preko naše državne »ograje« v Avstrijo, da imajo tam po zaslugi »brezveznih« delavskih zastopnikov zakone, ki tudi hlapcem in deklam dajejo človeško življenje ter jim zagotavljajo take plače, da lahko žive; rajši prepustili »domovino« pobožnim kmečkim zvezarjem in se podali v tujino za boljšim koščkom kruha... Ko sem zapustil te pobožne veleposesnike, ki pa imajo v resnici razven denarja za Boga le še svoj trebuh, sem našel pri cerkvi par starih možakov, ki so bili viničarji iz Kozjega vrha; ti so me ustavili rekoč: »No zdaj ste pa videli, kaki so ti naši veleposesniki!« Pripovedovali so mi marsikaj zanimivega, tako n. pr. ima viničar enega najbogatejših kmetov, ki se imenuje po domače Breznik, izvemši lepe dneve le štiri krome na dan, za hrano pa uaj skrbi ubogemu viničarju pač sv. Duh... Ubogi viničar je celo leto hranil, da je mogel obuti svojo družino, obleke pa več ne more kupiti, kje bi naj vzel denar. Zemlje nima, v vinogradu pa tudi ne sme nič posaditi in tako prepušča pobožni Breznik sv. Duhu skrb za življenje viničarjev in njihovih družin. Lahko pomislite, kako življenje imajo ti sužnji pri temu kmečkem zvezarju, ki dela dan na dan vnebovpijoč greh. Ko ga je en viničar pred Veliko nočjo prosil, da bi mu posodil malo pšenice, da bi imeli otroci vsaj za praznike kruha, mu je ta bahal, ki ima vedno Boga na jeziku, odgovoril: »Peska že dobiš, če hočeš, drugega pa nič.« Tako se godi trpinom viničarjem na Kozjem vrhu pri sv. Križu, kjer vladajo kmečki zvezarji, ki se delajo sicer zelo pobožne, ali v življenju pa časte bolj malika — Denar, kakor pa se drže Kristovih zapovedi. **Viničar.**

Slovenska republikanska stranka.

Po »Naši Vasi«, ki izhaja v Celju, posnemamo, da se je zemljoradniška stranka za Slovenijo pod vodstvom dr. Novačana na shodu v Pristavi ob Sotli na zahtevo okoli 1000 zborovalcev spremenila v »slovensko republikansko stranko«. Za načelnika je bil izvoljen dr. Novačan. Na ta način je stranka, ki so jo osnovali pri nas dobro znani srbski zemljoradniki (ki so v parlamentu glasovali za zakon o zaščiti države) kot opozicijo proti preministrskemu samostojnem, po kratkem času svojega obstoja na zahtevo v njej organiziranega ljudstva odvrгла zmešano zemljoradništvo in postala samostojna. Kakor je razvidno iz njenega glasila ima v programu republikanstvo in združništvo, njena organizacija pa basira na tkzv. »vaških svetih«. Značilno je nadalje, da je to prva kmečka stranka, ki se je spomnila, da obstoja tudi delavstvo kot važen faktor, ker povsod poleg kmetov imenuje tudi delavce. Tudi ne pljuje po proletarski Rusiji, kakor je to navada pri samostojnejih, ampak pravi: »Na naših mejah imamo same republike in iz velike Rusije čujemo svarilni glas, da so minili časi vsakega tlačanstva in tiranije«. Zanimi nas nadaljni razvoj te stranke; ali bo znala stopiti in obdržati se na razrednih tleh kot stranka delavnega ljudstva ali pa bo takoj po prvih volitvah uspeh odjadrala na pot vseh do-

sedanjih malomeščanskih strank. Da zamorejo naši čitatelji ustvariti samojasno sodbo, prinašamo resolucijo sprejeto na shodu v Pristavi.

1. Da izrekamo vsem dosedanjim slovenskim strankam nezaupnico, ker so te stranke s svojim delom pokazale, da niso držale obljub, danih nam pred volitvami.

2. Da sprejemamo v celoti jožeidanjsko resolucijo SZS in jo spopolnjujemo s tem, da se od danes naprej imenuje naša stranka pred vsem svetom Slovenska Republikanska Stranka (SRS).

3. Izjavljamo, da se bomo z vsem zakonitim sredstvi, toda z vso odločnostjo bojevali za republikansko vladavino naše države, v kateri naj ima vsak izmed treh narodov, namreč Slovenci, Hrvati in Srbi, svojo posebno državnost (konfederacijo). Zato odločno protestiramo proti nameravani delitvi Slovenije v dva upravna dela.

4. Izjavljamo, da vidimo rešitev slovenskih, hrvatskih in srbskih kmetov in delavcev, kakor tudi malih obrtnikov samo v združnem programu naše Slovenske Republikanske Stranke.

5. Izjavljamo, da želimo in hočemo slovenski republikanci tesno zvezo s Hrv. Seljačko Republikansko Stranko, katero s tega našega prvega slovenskega republikanskega shoda toplo pozdravljamo.

Dnevne vesti.

V Čikagu je dama iz takozvanih visokih krogov zapustila vse svoje bogastvo, katero je obstojalo iz velikanske hiše, v kateri je stanovalo 20 družin svoji — psici. To je storila na podlagi svoje gospodske vzgoje, katero uživa buržuazija. — **Ruska vlada** je sklenila z neko veliko nemško družbo, pogodbo za obnovo Petrograda. To je prva praktična posledica rusko-nemške pogodbe. — **Dr. Sušteršič** bivši voditelj klerikalne stranke je izdal posebno brošuro, ki skuša pokazati sedanje klerikalno vodstvo v vsem njenem umazanem koristolovstvu. — V Plevlju v Sandžaku se je uprl 48. hrvaški pešpolk. Oddanih je bilo 300 strelcov, ker so se Hrvati branili služiti v Srbiji. — V parlamentu je prišlo do razdora s tem, da so muslimanski ministri podali ostavko. — **Pred kratkim** je bil izdan ukaz, po katerem se naj država razdeli v oblasti. — **Med demokrati** in radikali je nastala ponovno kriza radi obmejnih straž. (Jedro obmejnih straž tvorijo, kakor je že obče znano Wranglovske čete.) Še celo ultrareakcionarnim radikalom se je zdelo potrebno, da so v svrhu zmanjšanja proračuna, zahtevali, da se te čete, ker niso potrebne, razpuste. Ali demokrati so se temu odlo-

no uprli. Radikali trdijo, da zato, ker so te čete za demokrate agitirale... Pri nas so, po našem skromnem mnenju te čete doprinesle mnogo, da je ljudstvo spoznalo demokracijo tega režima, ki skuša sedeti — na bajonetih.

Seznami pripadnikov davčnih družb za davčno dobo 1922/23., ki bodo tudi volilni seznami, so upravičencem na vpogled pri davčni administraciji v Ljubljani do 15. maja 1922. Več na mestni uradni deski.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Obračun za majsko številko prosimo, da se takoj pošlje. Majska številka stane dva dinarja, kar je na prvi pogled velika vsota, ali v resnici morajo vpoštevati naročniki, da plačajo samo 48 števil, medtem ko dobijo za ta denar 52 števil, ker ima leto 52 tednov. Zato smo bili prisiljeni nastaviti za majsko številko večjo vsoto, da malo popravimo naš žalosten denarni položaj. Opozarjamo pa somišljenike D. N., da se list ne vzdržuje samo iz naročnine in tudi ne dobivamo od nobene strani nikake podpore. Delavstvo je dovolj ponosno, da bo svoj list samo vzdrževalo. **Nabirajte za tiskovni sklad D. N.!**